

Stanislava Stojan

Zavod za povijesne znanosti HAZU, Dubrovnik

TOMMASEO U DUBROVNIKU

Nikola Tommaseo posjetio je Dubrovnik na proputovanju našom obalom ujesen 1839. godine. U ovom radu riječ je o njegovom doživljaju preporodne ideje koja se snažno razvijala u Dubrovniku, te o međusobnim stvaralačkim kontaktima s Dubrovčanima.

Svoj prvi rad na hrvatskom iliti ilirskom jeziku, kako ga je sam nazivao, napisao je Nikola Tommaseo u svojoj 38. godini, krajem studenog 1839. godine. Bilo je to po povratku s dugogodišnjeg progonstva u rodni Šibenik, mjesec dana pošto je pohodio Dubrovnik, susrevši se po prvi put s književnošću na narodnom jeziku, na kojem se jedva prisjećao šapata majčine molitve i monotonog pjeva narodne pjesme iz šibenskog kraja.

Živopisno putovanje našom obalom parobrodom »Barun Stürmer«, na kojem je tada upoznao i književnički par Markantuna i Anu Vidović koja je svoje stihove na hrvatskom jeziku pjevušila uz pratnju citre, oduševilo je Tommasea.

Ali više od svega što je vidio i doživio na tome putovanju, bio je besumnje susret s Dubrovnikom, gradom umjetničke i filozofske tradicije, gradom žive i sveprisutne književne riječi na narodnome jeziku odnosno hrvatskom ili ilirskom, kako ga nazivahu poneseni ilirskim oduševljenjem koje se nikad ranije i nigdje tako snažno nije osjećalo kao u tom gradu.

Dotadašnje Tommaseovo znanje o velikim imenima dubrovačke kulturne povijesti bilo je isključivo vezano za imena čuvenih latinista i profesora po znamenitim talijanskim sveučilišnim centrima. To da su Dubrovčani jednako tako ponosni na one koji su stvarali velika i vrijedna djela na hrvatskom jeziku, ako ne i više, osvjedočio se Tommaseo prilikom posjeta Dubrovniku. Nije mogao sakriti zadivljenost i iznenađenje: »Dubrovnik je možda jedini grad gdje se istodobno gaje tri jezika; talijanski govore čistije no u mnogim talijanskim gradovima, na slovinskom su stvorili vlastitu književnost, a latinski književnici su im čuveniji nego svi talijanski zajedno«. ¹

Sličnu je misao naveo i Tommaseov kolega talijanski književnik U. Lampredi, koji je desetak godina ranije pohodio Dubrovnik, u predgovoru knjige Tome Krše »O životu i djelu Didaka Pira«: »... U Dubrovniku pišu krasno i pravilno talijanski čeljad kojima dojlja ne biješe Lombardanka, ni Toskanka nego Ilirka!«

Tommaseo nije u Dubrovnik došao nenajavljeno i bez preporuke, premda u ovom gradu njegovo ime nije bilo nepoznato i beznačajno. Preporuka s kojom je stigao bila je za odvjetnika i književnog djelatnika na glasu, Antuna Kaznačića. Učenik znamenitog latinista i predavača na sveučilištu u Genovi Faustina Galjufa,

¹ S. Skurla, Ragusa – Cenni storici, Zagreb 1876, 59.

prijatelj braće književnika i pijarista Urbana i Franja Marije Appendinija, pjesnika i diplomata M. Bruerevića, učenik i prijatelj Đ. Ferića i brojnih drugih znamenitih intelektualaca, tipičan je predstavnik dubrovačkog obrazovanog građanina, vedre naravi i otvorenog duha, čovjek koji je u punoj zrelosti doživio sudbonosni povijesni prijelom Dubrovnika i prikazao ga u sastavku »Ragusa – Quadro storico dei miei tempi«. Poznatiji među Dubrovčanima kao pjesnik, sastavljao je pod dojmom tradicije uglavnom prigodnice, satire i maskerate, a pjesničku slavu stekao je kolenodom, pjesmom čestitkom kojoj je dao notu blage i duhovite rugalice i u kojoj je našao smisao i sadržaj svoje poetske poruke. Hrvatska kulturna povijest pamti ga, prije svega, kao prvoga koji je iz Dubrovnika, ali i iz cijele Dalmacije, smiono priorio uz ilirsku ideju, koji je razumio važnost jedinstvenoga jezika i značaj književne tradicije starih hrvatskih pisaca za razvoj književnosti.²

U vrijeme Tommaseova posjeta Dubrovniku Antun Kaznačić značajni je suradnik »Danice«, a prijateljuje s Gajem, Vrazom i Trnskim, te s drugim ilircima³. Iznenaden poduzetnošću i elanom ovog krepkog šezdesetogodišnjaka, ovako je Antuna Kaznačića doživio Ivan Trnski za njihova susreta u Dubrovniku, nekoliko tjedana prije nego što ga je posjetio Nikola Tommaseo: »U Dubrovniku, što se književstva tiče prvenstvo imade gospodin Antun Kaznačić koji je pjesnički duh starih Dubrovčana tako rekući, kao djedovinu baštinoval i koji uz to i druge kreposti posjeduje. Valjalo bi da se mnijenje toga poznata i hvaljena literatora od sviju mladih spisatelja objeručke poprime i izvedu, budući da nas on ne samo savjetuje, da blago jezika i njegovu krasotu i ugodnost u starih spisateljah dubrovačkih i inih potražimo; nego da se tamo i okrenemo gdje je naš jezik u najljepšem i najčišćem životu...«⁴

A u kolovozu iste godine, S. Vraz naziva Kaznačićevo ime stupom koji drži slavnu dubrovačku trublju. »Čemu bi Vas ja hvalio Ilira, koga već dosta djela hvale hvalom kojom se rijetki ponosit mogu.«⁵

To je dakle bio Dubrovčanin koji je dočekao književnika Tommasea, upoznao ga s gradom i njegovim povijesnim i umjetničkim vrednotama, s njegovom književnom tradicijom, ali i s ilirskim stremljenjima na području jedinstvenoga jezika, kao i nastojanjima na objavljivanju rukopisa starih dubrovačkih pjesnika. Bio je to čovjek koji je već niz godina snovao plan o stvaranju Akademije u Dubrovniku koja bi povezivala najsposobnije glave Dalmacije, djelujući u tijesnoj suradnji sa zagrebačkom Maticom, a predložio je i saziv prve književničke skupštine južnih Slavena, i to u Dubrovniku, »da se tako počasti rodno mjesto Gundulića i Palmotića.«⁶

Za svoga kratkog boravka u Dubrovniku Tommaseo se susreo s pjesnikom Barom Betterom, koji je svoje stihove pisao na latinskom i talijanskom jeziku, a sva je prilika da se susreo i upoznao s dubrovačkim tiskarom P. F. Martecchinijem. Objavivši, uz suradnju Antuna Kaznačića, desetak knjiga starih dubrovačkih pjesnika, pretežito Gundulićevih djela, Martecchini se upravo tada pripravljaao za projekt »Galleria dei Ragusei illustri«, u čemu mu je od nezamjenljiva značaja bila

² J. Horvath, Ljudevit Gaj, Zagreb 1975, 89 – Horvath ovdje navodi da je A. Kaznačić uputio svoj prilog za Gajeve novine još 1834. kad list još nije ni počeo postojati, postavši na taj način prvi suradnik »Danice«; J. Horvath – J. Ravlić, Pisma Ljudevitu Gaju, Građa, 26, 1956, 244–246.

³ I. Trnski, putne uspomene, Zagreb 1899, 3; I. Broz, Pisma Stanka Vraza Antunu Kaznačiću, Vijenac XXII, 1890, 593–594.

⁴ I. Trnski, Dopis iz Trsta u »Danici« 1839, 48.

⁵ Pismo S. Vraza A. Kaznačiću objavljeno u »Vijenac« 1890, 37, 593.

⁶ Pismo A. Kaznačića Ljudevitu Gaju u Trezoru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 4702 b.

Kaznačićeva suradnja jer se Martecchini slabo razumio u književnost. Izuzev ovih napora dvojice dubrovačkih kulturnih djelatnika, književnika Kaznačića i tiskara Martecchinija, u Dubrovniku se na kulturnome planu ništa drugo događalo nije. Bio je to apatičan grad, grad posvemašnjeg mrtvila, s tu i tamo kakvim suzrim izljevom za vremenima kad je bio »oaza sred divlje pustare«. »Plakavim dobom« ime novat će ovo razdoblje Ivan August, sin Antuna Kaznačića, a Orsat Pucić njegov književni drug nazvat će ga »ništotom.«⁷

»Literarnog života u Dubrovniku nema«, ističe u pismu iz ovoga grada sredinom ljeta te iste godine slavist Sreznjevski.⁸ »Za literaturom neide ni jedan...« No, ipak je izuzeo dvojicu ljudi koji istraju na tom planu, i to Đ. Nikolajevića i Antuna Kaznačića. »Da se pojavi u Dubrovniku koji čovjek od značaja, literarni bi život dubrovački procvjetao«, zamjećuje ovaj znalac dubrovakih književnih prilika. I Kaznačić je ove činjenice bio itekako svijestan. Poslije smrti posljednjih dubrovačkih latinista, Zamanje, Ferića i Hidže koji su, premda pisahu latinski, živo osjećali ljepotu i značaj svoga narodnoga jezika, književni život dubrovački trebao je značajnijeg literata da osvježi presušene vene književnih tokova i dotoka. Kaznačić je zasigurno uočio da bi uz pomoć Tommasea, tada već proslavljenog književnika posebice unutar venecijanskog književnog kruga, i dubrovačke kulturne težnje mogle u njemu imati svoga promicatelja i medijatora. Tako je već za boravka u Dubrovniku Tommaseo ponuđena suradnja u projektu »Galleria dei Ragusei illustri«, što je on i prihvatio. Pored njega, na ovom književnopovijesnom zadatku sudjelovale su mlade dubrovačke književne snage: Ivan August Kaznačić, Antun Paše Kazali, Orsat Pucić i Ivo Galjuf. Tommaseo se pobrinuo da autori ostalih biografija znamenitih dubrovačkih muževa budu istaknuti dubrovački književnici: Carer, Ambrosoli, Cantù, Prati, Parolaro, Dall' Ongaros.⁹

Sam se obvezao napisati četiri biografije, i to Rajmunda Kunića, Benedikta Stojkovića, Bernarda Zamanje i Junija Rastića.¹⁰ Pišući ove biografije dubrovačkih muževa, Tommaseo je istaknuo Stojkovićeve vještinu u gradnji stihova, Zamanjinu skromnost i pjesničku veličinu, a nije zaboravio reći ni to da se premda latinski pjesnik, zauzimao i preporučivao stvaranje na ilirskom jeziku. I u Rastića je naglasio ljubav prema ilirskoj naciji, prezirući ropske imitatore tuđih stvari. Iako se u mnogočemu identificirao s Rajmundom Kunićem, prema ovom pjesniku Tommaseo je bio najkritičniji, proglasivši ga ne osobitim poetom, što su mu Dubrovčani prilično zamjerili.¹¹

Tommaseo je, po svemu sudeći, bio zadovoljan poslom koji je obavio za Dubrovčane, ali je imao i svojih prijedloga u vezi s eventualnim nastavkom objavljivanja biografija znamenitih Dubrovčana, o čemu govori u pismu svome kolegi i prijatelju njemačkom književniku H. Stieglitzu.¹²

Osim ovog projekta, bilo je i drugih planova i prijedloga. Neke je od njih Tommaseo prihvatio i ispunio. Tako je na nagovor u Dubrovniku, posredovao da »Gaz-

⁷ I. A. Kaznačić, Poslanica Lovru Kukuljici, Dubrovnik zabavnik štionice 1868, 95; O. Pucić, Antologija slavjanska iz rukopisah dubrovačkih pjesnikah, Beč 1844.

⁸ Ulomak još jednoga Sreznjevskova dopisa g. Hanki, Danica 22, 1842, 85–86.

⁹ E. Verga, Primo esilio di N. Tommaseo 1834–1839, Lettere di lui a Cesare Cantu, Milano 1904, 321 pismo XLIX iz Venecije od 26. 11. 1840. »Il Martecchini mi prega di pregarvi della vita del Boscovich, la quale gli preme.«

¹⁰ Dva pisma n. Tommasea Antunu Kaznačiću od 29. 11. 1839. i 1. 9. 1840, objavljena u listu L'Epidauritano, lunario Raguseo, 1896, 44.

¹¹ J. Bersa, Dubrovačke slike i prilike, Zagreb 1941, 174.

¹² N. Tommaseo, Studi critici, Venezia 1843, II. 302–303.

zetta di Zara« objavi tekst Antuna Kaznačića kojim on odgovara na drski napad suradnika milanskoga lista »La moda«, koji je Kaznačićev prijevod Manzonijsve ode »Peti svibnja«, objavljen u »Gazzetti di Zara« 1835. godine, nazvao nedostojnim i barbarskim. Kaznačić je iskoristio ovu priliku da daje širok pregled razvoja naše književnosti, upućujući na F. M. Appendinija i njegove »Notizie...« u kojima je prikazao literarni život Dubrovnika. Kaznačić je znatno ranije bio poslao ovaj prosvjedni tekst Marku Kažotiću suradiku i pomoćniku urednika »Gazzette di Zara«, no on ga nije predao A. Brambilli uredniku »Gazzette«. Zauzimanjem Tommasea, Kažotić koji je u međuvremenu poslije Brambilline smrti postao urednik »Gazzette«, objavio je Kaznačićev napis u 85. broju »Gazzette di Zara« 1839. godine. Nije ipak propustio reći Kaznačiću da ni Tommaseo, inače dobar poznavalac Manzonijsva, nije bio posve zadovoljan spornim prijevodom Manzonijsve ode.¹³

Ni suradnja dvojice mladih dubrovačkih studenata Ivana Augusta Kaznačića i Orsata Pucića početkom četrdesetih godina u tršćanskom listu »La Favilla«, koji je Tommaseo držao vodećim listom u venecijanskom području, zasigurno nije bila bez Tommaseova blagoslova. Urednici lista bili su književnici Valussi i Dall'On-garo, Tommaseovi kolege i prijatelji. Netom prije no što su dubrovački mladići započeli svoju seriju napisa o slavenskoj problematici, nekoliko puta uzastopno javio se i Tommaseo u »Favilli«, inaugurirajući tako slavenske teme koje će dva Dubrovčanina uspješno nastaviti tijekom 15 napisa, od kojih je svaki za sebe bio zasebna cjelina.

Među ostalim, Tommaseo je u »Favilli« objavio i već spominjano pismo H. Stieglitzu u kojem govori o ilirskom pokretu i nastojanjima Gaja, Vraza, Kukuljevića, ali nije zaboravio spomenuti ni Dubrovnik. Točnije, on spominje dubrovačke gospođe koje se ne srame svojim jezikom govoriti.¹⁴ Taj zapis o »dubrovačkim gospodama« u pismu H. Stieglitzu, koje će spomenuti i u tekstu posvećenom prijatelju Antunu Marinoviću, ne treba međutim, povezivati s Tommaseom fanatičnim poklonikom žena.¹⁵

Da se Tommaseo za kratka boravka u Dubrovniku susreo s pojedinim dubrovačkim gospođama, ne samo što je moguće, već i vrlo vjerojatno. No, Dubrovkinje bi iz pristojnosti s uglednim gostom i čuvenim talijanskim književnikom koji ne zna odnosno vrlo slabo govori hrvatski, govorile talijanskim jezikom. Tommaseo, osim toga, ne bi iz nekoliko površnih i kratkih kontakata onako oduševljeno govorio o dubrovačkoj gospodi, i to ne samo jednom. Posrijedi je ipak nešto drugo.

Prilikom odlaska Tommasea iz Dubrovnika Antun Kaznačić, poklonio mu je dvije knjige: »Jeđupku« objavljenju 1838. i »Marunka« koja je bila objavljena netom prije Tommaseova dolaska u Dubrovnik.¹⁶

Obje knjižice s pjesmama dubrovačkih klasičnih pjesnika na hrvatskom jeziku, priredio je i predgovore napisao sam Antun Kaznačić. »Marunka« je posvetio »dubrovačkim gospođama koje se ne srame svojim jezikom govoriti«. To je zbirčica

¹³ Pismo M. Kažotića Antunu Kaznačiću od 30. 11. 1839. objavljeno u listu L'Epidauritano lunario Raguseo 1899, 52.

¹⁴ N. Tommaseo, Studi... 323.

¹⁵ N. Tommaseo, Studi... 417; I. Katušić, Vječno progonstvo Nikole Tommasea, Zagreb 1975, 46.

¹⁶ Pismo S. Messija nećaku Mihui u Split od 30. 11. 1839, trezor Naučne knjižnice u Dubrovniku 118/2 – »Sign. Tommaseo è stato contentissimo perche gli piace Ragusa; esso fu da Casnacich con una lettera raccomandato. La si trova Baro Bettera e diversi altri. Si dice che Casnacich l'abbia regalato di due libri quando verrai da sue Casnacich vi dirrò che diavolo di libri potesse Casnacich dare a Tommaseo se sapesse Illirico mi figuro che gli poteva dare Jeguipka e Marunko da lui fatta ultimamente stampare.«

šaljivih pjesama: Marunko, Dervišijada te Čupe i spravljenice, čiji su autori Ignjat Đorđić, Stjepan Đorđić i Marko Bruerević. Kaznačić je s više razloga bio potaknut da ovu knjižicu posveti upravo dubrovačkim gospodama, prije svega zato jer je »najljepši ures ženski svoj jezik dobro govoriti služeći se inostranim pismom i govorom onoliko koliko ih nevolja ili skupštine dužnost zapovijeda.«

Drugi je razlog što su one nasljednice dubrovačkih književnica i pjesnikinja, među kojima su posebno vrijedne isticanja: Cvijeta Zuzorićeva, Marija Bettera, Kata Bassegli-Sorgo, Nika Resti, Marija Facenda, Lukrecija Bogašinović i Anica Bošković.

Naposlijetku, knjižica kojoj je Kaznačić dao naziv »Marunko, prema uvodnoj Đorđićevoj pjesmi, sastavljena je redom od šaljivih pjesama, odabranih ne samo zato da pokažu kako se u Dubrovniku »i veselja i priobrazni dani nijesu bez ikakve književne koristi isprazno gubili«, ali i zato da se nasmiju dubrovačke gospođe, pa čak i da se s njima malo našali jer su u svim odabranim pjesmama prikazani smiješni događaji i ljubavna čeznuća u kojima su ženska srca u središtu.

Nije teško prepoznati ovaj Kaznačićev predgovor u Tommaseovom pismu H. Stieglitzu, čije riječi Tommaseo gotovo doslovno navodi. Tommaseo im je, međutim dao daleko širi značaj; »U Hrvatskoj govore ilirski naobraženi ljudi i žene, koji su nekad crvenjeli izgovarajući ilirske glasove. Trebalo bi da se od toga stida operu svi naobraženi ljudi u Dalmaciji te da po uzoru na dubrovačke gospođe i sa još većom čistoćom nego one, uvijek upotrebljavaju ilirski u obiteljskim razgovorima.¹⁷«

Istu će misao, i to gotovo istodobno uputiti upravo Tommaseovim Šibenčankama ilirac Ivan Trnski:

O da znadeš, moja djevo mila,
kako nježno u tvi usti zvoni
vašeg roda zamjerita sila;
Kom' li slašću iz njih ti romoni
Ne bi, ne bi nikad više, mila,
jezik drugi, dušo, govorila!¹⁸

»Jeđupku« objavljenu godinu dana ranije u Martecchinijevoj tiskari, posvetio je A. Kaznačić Ljudevitu Gaju. S neskrivenom emotivnošću i žarom Kaznačić hvali Gajeva nastojanja na području jezika i kulturne baštine, kao i svih onih koji ga podržavaju i prate na tom plemenitom poslu, među koje se i sam želi ubrojiti: »U taj broj i mene postavljam erbo ako ne tvojom svijesti i tvojim načinima obdaren, narodne dike duhom ništa manje čutim se razgrijan i podžežen...«

Tommaseo se doista imao prilike uvjeriti u žar, oduševljenje i domoljubni zanos dubrovačkog književnog djelatnika, kojima se prepustio usprkos poznim životnim godinama. Zato on ne zaboravlja istaknuti u pismu H. Stieglitzu »žar plemenitih osjećanja«, u zauzetosti djelovanju slovinskih domoljuba na području jezika i kulturne baštine koja se rasprostrela po cijeloj Hrvatskoj, zahvaljujući Gaju, Vrazu i Kukuljeviću, kao i njihovim plemenitim suradnicima.

Susret Tommasea s Dubrovnikom otvorio je, nema sumnje, novo svjetlo pred očima Nikole Tommasea koji se u ovom gradu oduševio činjenicom da i njegova rodna obala ima svoje središte koje se može uspoređivati s talijanskim središtima

¹⁷ N. Tommaseo, Studi... 323 (prev. I. Katušić).

¹⁸ I. Trnski, Jednoj Šibenčanki, Magazin Dalmatinski 1840.

u kojima se krijepio znanošću i literaturom. »Dubrovčanin koji teži visokoj naobrazbi i stjecanju znanja, ne treba napuštati rodni grad. Dovoljno je da se ugleda na nekog od njegovih velikana.¹⁹«

Kao da je ovim riječima Tommaseo pokušao opravdati svoj odlazak s rodne obale, kao da se u susretu s Dubrovnikom otvorilo grizodušje zbog snažnog čeznuća za talijanskim kulturnim duhom. U Dubrovniku se osvjedočio da su i na jeziku njegove matere koji je smatrao nedostojnim i priprostim, stari Dubrovčani pisali odlična djela i ostavili svojim nasljednicima da idu njihovim putem. Tommaseo je Dubrovčanima dao novih poticaja da ustraju i nastave njegovati svoju književnu tradiciju, da ustraju u njezinu promicanju i izvan domovinskih granica. On je pak zauzvrat među njima osjetio preporodni zanos koji ga nije mogao, na putu prema očinskom domu i svojoj materi Hrvatici, poslije deset godina egzila, ostaviti neodlučnog i pasivnog. U Dubrovniku je i za tako kratka posjeta Tommaseo uvidio da »nema dobroga knjižestva gdje nije ljubavi i poznavanja svoga jezika«²⁰.

Tommaseo kome je zaboravljena materinska riječ tek treperila u sjećanju u obliku jednostavnih sintagmi dijelova majčine molitve i obiteljskog blagoslova za blagdanskim stolom, morao je u tom susretu s neobično živahnim temperamentnim šezdesetogodišnjakom, biti potaknut na razmišljanje o nacionalnom i kulturnom buđenju koje je preplavilo i njegovu rodnu obalu s koje je još u ranoj mladosti bio otrgnut. I ne samo to.

Možda se upravo tada, u tom kratkom ali sadržajnom susretu s oduševljenim starim Ilirom iz Dubrovnika, javilo i u njemu – koji je tako snažno upijao i čeznuo za talijanskim »svjetlom koje uspravlja duh« – grizodušje i potisnuta ljubav prema rodnom jeziku. Možda je upravo iskrena ponesenost starog Dubrovčanina koji je svoje lokalno domoljublje podredio idealu hrvatskog narodnog preporoda, uz sjetnu i nježnu melodiju kojom je Ana Vidovićeva na palubi broda pjevušila svoje hrvatske stihove, potaknula Tommasea, razmetnoga sina, da u punoj životnoj zrelosti, na domaku 38. godine života, osjeti po prvi put draž i ljepotu materinske riječi i prione svim žarom da je nauči. Svoju domoljubnu misao Tommaseo želi čak i oživotvoriti u pisanu poruku svome narodu. Bio je to prvi Tommaseov rad napisan na hrvatskom jeziku, nastao mjesec dana po povratku iz Dubrovnika.

Dvadeset godina kasnije, poslije ovog dubrovačkog iskustva, Tommaseo nije više onaj isti a i vremena su drukčija. Ni Pulićeva plemenita nastojanja, ni argumenti Kosta Vojnovića nisu više padali na plodno tlo, kao što je Antun Kaznačić uspio u uspavanom srcu dozvati uspomene iz mladosti i probuditi Tommaseovu domovinsku svijest, omlitavljelu i zasjenjenu snagom i moći tuđih kultura.

¹⁹ S. Skurla, Ragusa... 60.

²⁰ Pismo Antuna Kaznačića don Luki Vuškoviću, trezor Nacionalne i sveučilišne knjižnice R 4101.

Stanislava Stojan

TOMMASEO IN DUBROVNIK

Summary

Tommaseo's sea voyage along the coast towards his home town Šibenik in late 1839, and his first visit to Dubrovnik, opened new horizons for this forty year old writer, who had matured in the atmosphere of other cultures. His numerous creative contacts with Dubrovnik citizens, Croatian poetry by the old Dubrovnik poets, and the Croatian vernacular spoken in the streets of Dubrovnik and in the homes of its gentry, inspired his first work in Croatian, written one month after his return from Dubrovnik.